

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció General Barceló-1-2.º

Administració Sta. Eulària, 25.

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres herbes an es qui s'ho guany

JA ON LA VENEN?

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca l'amo Andreu Alcover, Centre, 13.

A Palma: Llibreria d'En Guasp Moréy, 6.—Taller d'encuadernacions d' En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria de N. Ernest Frau, Brossa.—Llibreria Amengual y Muntaner.

IN MEMORIAM

El nostro Pastor l'Il·lustríssim i Reverendíssim Sr. Dr. D. Pere F. Campins es mort!

El Pastó és mort i ses ovelles s'arremolinen tristament; i a la claror de les estrelles van escampant sos bels al vent.

El Pastó és mort... Ben vist, aquesta terra no és més que un sestador; passada l'hora de la sesta, fugen ovelles i pastor...

El Pastó és mort. Una altre prada l'espera on l'herba és perfumada eternament, i el sol és d'or;

i allà, per sempre, en lloc d'ovelles pasturarà sols i estrelles en mig de lliris sempre en flor!

GUILLEM COLOM FERRÀ

Sóller, Març de 1915.

DEL TEMPS ANTIC

Defenses quantre es moros a Manacor

Notícies preliminars

Desde que Mallorca fonc reconquistada per ses armes victorioses del Rei En Jaume, es moros engegats i refugiats a l'Àfrica no tengueren altra idea més que de recobrar es seus antics dominis, així és que, fins a principis des sigle passat, sovint sovint, molestaren es pobles d'aquesta hermosa illa, desembarcant ells a ses nostres costes, i, ja que altre cosa no porien conseguir, se'n duïen cautives moltes de persones i feien mal-bé tot quant trobaven. Ses relacions entre es cristians i es moros no eren sempre iguals, o milloraven o pitjoraven, segons ses forces amb que es nostros poguessen contar per combatre. Ademés en es temps en que anava vent en popa es comerç mallorquí ets africans se cuidaven prou de cumplir, perque los convenia, es pactes que s'eren fets per bé de sa pau, i fins i tot trobaven redós dins es seus ports ses naus cristianes i posada dins ses seues ciutats es nostros mercaders. Si qualche pirata atravessant la mar mediterrànea feia un mal terç a un navegant mallorquí, o si es nostros mariners se prenién venjança per ses seues mans, ses autoritats d'una part i altra castigaven es malfactors i feien tornar lo robat.

Mes, a pesar de tot, de tal manera se refredaren dins poc temps ses relacions que hi havia entre es mallorquins i es moros de Berberia, que, an es final des sigle XIV, aquells ja trobaven que los treia més fer de corsaris que de comerciants. Tres galeres que armaren Catalunya, Valencia i Mallorca per defensar ses seues costes, prest ja no bastaren per contenir ses investides des moros, que de cada dia se presentaven més resoltos i més plens de coratge, omplint la gent de por.

De totduna se contentaven en capturar ses barques que anaven i venien carregades de mercancies, i en almar desiar a ses families que vivien per sa part de la marina; quant aumentaren de bon-de-veres ses tentatives d'inva-

sió, es desembarcs, atacs i cautive- ris fonc an es sigles XVI, XVII i XVIII; en aquesta època sobre tot sí que se demostrà ben a les clares s'odi des mahometans quantre sa nostra rassa.

Com s'illa de Mallorca està situada just davant ses costes de l'Àfrica, es moros, i sobre tot es d'Alger, no hi havien de pensar gaire quant tractaven d'investir cap aquí, suposat que no els era massa dificultós tornar-se'n a ca-seua si no lograven el seu intent, en no ser que es comptes los sortissen errats i succefs, com realment va succeir moltes de vegades, allò de s'adagi, que venguessen per llana i roman-guessen tosos. Pero qualche vegada arribaren a ser tants i tants els corsaris que posaren Mallorca en situació vertaderament apurada per lo molt que patia s'agricultura i es comerç. Los servien de guies en ses incursions es moros que després d'haver estat cautijs un quant temps en aquesta terra s'eren poguts rescatar, o a vegades qualche mallorquí renegat, que dels que caien en mans des pirates sempre n'hi havia un o altre de traïdor a sa Relligió i a sa Patria.

Molt sovint desembarcaven es nostros inemics a ses costes des terme de Manacor, lo mateix que per tota sa part des Xaloc i Mitjorn de Mallorca, perque ses moltes de cales que hi ha per allà servien de redós a ses seues naus i eren per ells un bon punt de partida i d'embarc quant se feia hora de fogir. I si bé no tenim noticia de que hi hagués dins aquell districte combats tan importants com es de Sóller i Pollensa i qualche altre població de ses que están aprop de la mar, amb tot i això se va fer precís construir defenses, i així mateix hi hagué fets d'armes bastant notables i topades entre cristians i moros dignes d'esser recordades desde ses columnes d'aquest setmanari. Però més que an aquests combats feim comptes donar sa preferència a s'historia i descripció de ses torres, talaies i demés construccions que aixecaren ses autoritats i es particulars en defensa de ses persones i de ses propietats.

H

L'Oració de l'Hori

Set veies oliveres de tronc nuós i entrunyellat, hi ha encar'ara al peu de la muntanya de l'Olivar, que amb son fuia-ge extrany i sa veïsa sembla qu'han vistes passar centurries i centurries. Tal volta són, com n'és probable testimoni una antiquíssima tradició, les mateixes que veren en la primera nit de *Dijous Sant*, regalimar fins a esser-ne regades, la sanc i la suor del Bon-Jesús i que sentiren sos gemecs anguniosos i la seua mortal oració dins l'Hort de Getsemani. El Bon-Jesús estimava aquest olivar solitari i per això hi volgué, per derrera volta fer oració, mentres son cor amorosíssim era oprimí amb la mola del dolor, com les olives amb la mola del truí de la tafona que allà mateix hi havia. Entraren a dins l'Hort entre les deu i les onze de la nit. A ran de les barreres, el Bon-Jesus crida de part, Pere, Jaume i Juan, i digué an els altres vuit:—Asseis-vos aquí mentres que jo me'n aniré a fer oració—i amb els tres escuñts se'n entrà, Hort endins. Una gran pedra encar'ara mostra l'lloc a on romangueren els altres vuit

apòstols. A l'ombra d'aquelles esporeroses oliveres s'aturà'l Bon-Jesús. La seua cara divina, serena com el cel clar d'Orient, s'emboira i entristeix. L'horror i l'agonia el fan casi defallir, i diu an els tres apòstols, tot transformat i esglaiós, amb la veu apagada d'un qui està moridor, a l'agonia.—Trista està la meua ànima com si'n trobàs a l'hora de la mort; esperau-me a su-aquí; vel-lau i feis oració.—Llevors se va allunyar devers un tir de pedra, s'ajonoyà, i, abaixant el seu front fins a la terra, sos deixebles sentiren quant feia aquesta pregaria a son Pare celestial:—¡Oh Pare meu! vos qui tot ho podeu, feis enfora de mí aquest calzer!—¡Ai! aquest calzer d'agonies a on begué abans d'hora l'amargor de la fel de sa Passió. Tota una hora va estar pregant així an el Pare, passant, com si fos ver, per davant els seus uis interiors, la traïció de Judes, que a les hores s'apareïava per anar-lo a entregar; l'abandó dels seus, els assots, les galtades, les befes i salives, la sentència injustíssima, martell, claus i corona d'espines, i la fexuga creu i una mort sadolla d'ignominies i dolor. Horribles eren els combats interiors entre l'amor i la remor que dins son cor lluitaven: però trunfà l'amor en vers de l'Homo i el desig de complaure'l Pare celestial i així acabà l'oració dient-li:—Que sia feta la vostra voluntat i no la meua.—Llevors, aixecant-se, se'n anà a sos deixebles i los trobà adormits.—¡Pere, tu dorms!...—digué an aquell apòstol que s'era avanat tant d'esser feel.—Y ¿no has pogut vel-lar una hora amb mí? Vel-lau i feis oració que no fos cosa que caiguésseu en tentació; perque, encar que l'esperit estiga prompte, la carn es malaltissa. El mon está adormissat a dins les malalties més horribles y la veu del Bon-Jesús se perpetúa sobre la terra, encara misericordiosa, fins que ressonarà per derrera volta pels quatre vents amb les pauroses trompetes del Judici. ¡Ai de nosaltres si mos troba adormits!

Se'n tornà'l Bon-Jesús amb més pesar encara: perque Pere, abans tan presuntuós, Jaume amb tant de coratge i Juan, el més estimat de sos deixebles, en lloc de fer-li un poc de companyia, per endolcir ses penes i dolors, s'eren tan prest adormits. Se postrà altra volta, lluitant amb l'agonia. I, a ses propies dolors, bé degué veure ajuntar-s'hi els patiments i persecucions i martiris de tants de milions de deixebles estimats que en totes les centurries havien de sufrir per confessar son nom. Y, com si s'aufegás dins la gran mar de sanc de tantes víctimes, que's mesclava amb la seua, va exclamar:—¡Pare meu, si per força he de beure aquest calzer, sia feta la vostra voluntat!—S'aixeca i torna altra volta an els seus tres amics per espariarse una miqueta i los trobà dormint: perque'l pes de la són los acucava'ls uis. Mig adormissats, no tengueren paraula per tornar quant Ell los despertava. Tercera volta se'n torna a fer oració. ¿Que passà an aquesta hora a l'ànima innocent del Bon-Jesús? L'infern fou amollat sobre l'Anyell diví que ha d'esborrar tots els pecats del món. Y Ell dona una mirada an el torrent immens dels pecats dels homes, i se fa càrrec de tanta malanansa, quant tots, en pes, li quaien a demunt, com una immensa penya que li esclafà aquell cor vigorós d'homo i de Deu.

L'espectacle del mal era son gran suplici: i superbia i lucúria, i odi i avarícia, llatrocini i venjança, blasfemies, sacrilegis i homicidis, i tot l'imperi del mal sobre la terra en tots els sigles, i l'ira i el furor que amb sa flamada han de fer llum a n-el Judici i han de reinat en els turments eternals, tot amb un pic, par que demunt li caiga: perque «pren demunt Ell l'iniquitat de tots»; la se fa seua en aquesta hora atrocíssima de Getsemani; heu tota s'ignominia vergonyosa. A bax d'aquest gran pes, tot son còs plora gotes de sanc i de suor, i aquesta suor horrorosa mai sentida li banya sos vestits i regalima fins a banyar la terra malaïda del pecat. I aquí, diu l'Evangelista que va entrar amb agonía i li vengué una suor de sanc que regalava fil a fil fins a la terra i repetí, per derrera volta, aquella tan ardenta oració:—¡Pare meu, si no puc passar sense beure aquest calzer, fasses la vostra voluntat i no la meua! A tan bon punt el cel s'obrí, un Angel devallà per confortar-lo i Ell s'aixeca més fort que la dolor.

Se'n tornà a sos deixebles qui dormien i los cridà amb una veu mesclada de tendresa i aspirna de dolor:—¡Dormiu i reposau!—De prompte ja se sent un gran trepig i renou d'armes dins un trist callament i se destria la claror de les llanternes, dels festers de teia i atxes de vent que llambretjaven entre'l fuia-ge i soques d'aquelles oliveres amb vermeiosa i sinistra resplandor. Era Judes, el traïdor Apòstol, que ja arribava amb la gent d'armes per entregar el seu bon Mestre en mans de sos ferosos inemics. Espases i garrots, antorxes i llanternes, cadenes i dogals i mans traïdores eren les armes del Apòstol venedor. Un *tribunus* o oficial romà amb una companyia de soldats llegendaris, que solia esser de cent cinquanta cinc homos, del destacament de la fortalesa Antonia envoltaren l'Hort per tots els vents. Un estol de Jueus i contraris del Bon-Jesús, de tot estament: oficials del Sanhedri, armats, amb sos buyracs, arcs i satgetes; la guarda del Temple i els criats dels grans Sacerdots i, a cap de bandolina, Judes, un dels Dotze: tots plegats s'acostaven a les barreres de l'Hort. I el Bon-Jesús digué an els tres apòstols:—Ja és arribada l'hora en que'l *Fili de l'homo* ha d'esser entregat a mans dels peccadors. ¡Hala! despertau-vos que ja s'acosta'l qui m'ha d'entregar.

JUAN AGUILÓ. *Pvre.*

Cartes Endimoniades

que un bon cristiá pot lletgir sense cap escrupol.

(D'en Barrufet a Satanás)

II

Senyor i mestre:

Abans de tot, li he de dir que això de *Vosse Magestat* ho dexarem anar; la poca vergonya no arriba tan enfora. Vosté es *vosté*, i n'hi ha prou. No juguem a ties: no fos cosa que d'allà ah on jo sé m'enviassen una singlada que'm fes ballar de capoll; i no estic per verbes.

¡Fonne, fonne! Ja ho sospitava que vosté'm tenia per espavilat; pero m'ha agradat ferm que m'ho digués per escrit. La hi vui fregar p'els morros an en Banyeta, que més de dues vegades m'ha dit aubercoc, pipiolis, i troç de tron-

xo. ¡Idò si que hi fas sa meua per dins els teatres! Ho pot jurar per tots els caps de colla de la civilització moderna que és lo més sagrat que tenim a canostra. Gòs missions que quant un teatre està ple, que no poden aficar-hi una guia, no's trobaràn dues dotzenes d'ànimes que'm fassen fetxida. No sé que pèstes és: com que s'aire mateix que allà respiren, los entebàn sa conciença. La pobre vòl cridar, pero s'aufiga i li surt una veu tan escanyada, que parex que estiga a ses derrereres. Si no fos dimoni, li tendria llàstima. ¿Queu's pensa quin acudit los vé a molts, tot d'una que posen peu en el *vestibulo*? Se giren a ella, amb lo dit davant sa boca, i baixet, l'amanacen de que si no calla, li torçaràn es coll. ¿Y que fa s'animalet, que de serp que era s'es tornada cusseta juèu? S'ajupeix, i no's mou ni lladra, a no ser que li peguen qualche ponxida forta. Així i tot, encara n'hi ha que li volen posar morral.

Ara fasses compte que *al divino arte de Talia* li passa dos doblers de lo mateix, en lo de haver perdudes forses i anar cop-piu. ¿Se'n recorda, fa uns quants anys, que'ls homos lletruts de bona cepa deien que aquest art anava de rota batuda? Idò ja está a ses acabaies, i haurá fet es bategot. No senyor, ja no se'n troba ni una per necessari d'aquelles comedies honrades, plenes d'enginy i de bons conceptes que donaven llissons de virtut i de belles formes, i devertien honestament; ni d'aquelles pessés, de méso manco valé, que feien esclatar de riure a tothom, sensa doná greix a n'en Barrufet i Companyia. Be ho sab: me tenien avorrit i d'un humor *pèrro*. Per treuren una mica de suc, me costava posar-hi els cinc sentits i fer la torniola a un i altre, com si anàs a demanar llimosna. ¡Ca! Ell avui no hi som a temps a replcgar porqueries; i amb un san-ti-amèn, animeta per aquí, animeta per allà, ne tenc un enfilai que dona goig. Me pot creure, Senyor Satanàs, porque sé donar basto a tots els qui hi ha i a més que en venguen, i no pert cala, iestic sempre alerta. Li jur que en aquest temps d'ara ni s'enteniment ni s'imaginació dels espectadors fan petjada bona: tot d'una que surt espira, ja tenim flamada; i jo veig com els cors s'endureixen, i com torna gruixada aquella crosta, que llavó per rompre-la se necessita un dels cops més valents de la gracia divina.

El cas es que el en dia no li peguen més que de sarzueles; i aquest es una casta d'am a on s'hi enganxen una mala fi de peixos. Ha de sebre que totes surten de sa meua closca: si senyor; porque els autors en lo que pertany a l'idea, bona composició i degudes formes de llenguatge i estil, no saben per on hi van; son més ases que'n Taleca: i fins i tot amb los espais, amb el to i amb les postures del bramar, se copien uns als altres. En rudes; allò és un *cocòrum*, que no hi ha paladar que'l resista. Però vé que jo hi pos sa sal, es pebre i ses espicies, i ho carrec així com vui, i ho arregl al meu modo; i allò que no sabia lo que era, i per si mateix hauria fet oi a n'el Rei Porc, mos surt un aguiat de primer ordre, que tothom s'en arapeix fins que no pot dir pruna. Quin gust dona contemplar com se treu sa panxa de mal any, els diumenes decapvespre, aquell estol de senyorets de deu a quinze! Ergo, senyor Satanàs, (no s'assust d'es *latino-rum*) ergo una cosa que no val tres sieres peis homos de lletres, que deixa estormeida sa Llògica, i li promou el ball de San Vito an el sentit comú de madó Xeuba, resulta una obra escellent i magnífica, o lo manco acceptable i agradable, no més per lo que el dia tre d'en Barrufet ho manuca i e-hi posa del seu. I no hi ha *vels*. Persones que's diuen il·lustrades a qui m'he cuidat de fer perdre es quest, ho troben de *rechupete*, i s'hi deverteixen a les totes, i envien a fregir ous de lloca a tot aquell que los vulga fer veure lo

contrari. ¡Veja si aixó es *salero*, i si tenc motiu per anar alt de barret!

Un altre dia parlarem de certes invencions meues que trobarà mol profitoses i també li contaré un pas que'm seguí amb un senyor que sortia de la Iglesia, tirant pestes quantra noltros. Se'n lleparà els dits, veurà ben a les clares, si ho es entrevesat de ca debou aquest servidor i deixeble seu, «*Barrufet Cara de Suro*».

UN NEBOT DES CAPELLÀ DE SES IDEES.

Nou manuscrit antic

qui du noves paraules de Cristo

Sa Universitat de Midrigan, d'ets Estats Units de América, va regalar aquest any passat, an es Museu Britànic de Londres una copia facsimil d'un text de els Sants Evangelis, escrit en grec.

S'original, fa deu anys que'l trobaren a l'Egipte. I un excavador, sabi i riquissim nort-americà, poques vegades es millonaris son sabis i es sabis millonaris, —quigratava, amb grancurolla d'arqueòleg, aquella terra véia, casi morta de l'Egipte llegendari, no va fer més que treure de sa bossa tot quant li demanaren d'aquells plegamins, enrodillats com qui enrodilla, una peça de canyom tot just fet, i va adquirir sa joia.

Son uns manuscrits que's conserven ben sencers i com a nous, a pesar de tenir sigles i sigles. Es nom de sant Marc, a un cantó des plegamí, encara se llig perfectament.

Es professor Sanders, de Midrigan, encarregat per sa Universitat de fer s'estudi i de publicar, en lletra moderna, tals manuscrits, diu que aqueis tenen, li pareix a ell, ben be casi mil i sicents anys; es dir, són de les primeries del sigle IV. Encara que altres sabid diuen si serán del sigle V. de totes maneres, segons tothom, són ben antics. Ses lletres no són com ses que s'usen ara, sino que tenen sa forma de tascons: i se diuen uncials.

Idò be. Donam totes aquestes senyes, per sa particularitat que té s'Evangelis segons Sant Marc de presentar un passatge nou, de atribuir a Nostro Senyor Jesucrist paraules notables que no están consignades an els Sants Evangelis, declarats autèntics i inspirats de l'Espirat Sant, per l'Esglesia Catòlica. No es un passatge nou, ni gens extrany, porque ja St. Jeroni el coneixia segurament. Pero aquesta trobada confirma lo de Sant Jeroni, i es fragment de St. Jeroni dona interés an aquesta preciosa trobada.

Si teniu els Sants Evangelis en llatí, o en català, —que tots los haurien de tenir, porque són es primer i més gran i més precios llibre que hi ha, ni haurá an el mon —obriu los, i cercau es darrer capitol de Sant Marc, i aquell verset 14 a on diu que el Bon Jesús va renyar es seus deixebles per la seua incredulitat. Idò aquest manuscrit continúa després amb lo sigüent: «*Mes ells s'excusaren dient que aquest sigle de llibertinatge i de incredulitat estava somés a la influencia de Satanàs, qui, per l'acció dels esperits impurs, impedeix el veritable poder de Deu d'esser comprés. —Per aquesta causa li digueren ells, revelau-mos desd'ava a vostra justicia. ¡Jesús los va dir: La fi dels anys de poder de Satanàs no es arribada, pero s'acosta. Jo he sufrida mort per la salvació dels homos a fi de que ells retornin a la veritat i no pequin pus, sino que heredin a la gloria espiritual i incorruptible de la justicia an el cel.*»

Aixó es lo que du, més que es nostros Sants, Evangelis, aquest manuscrit de Washigton, Es un còdex més que ve a confirmar sa gran autoritat que tenen, purament com a llibres umahns, purament com a llibres històrics, els Evangelis admesos per l'Esglesia Catòlica. Ve a sumar-se a la respectable llista de còdex veis veis, venerables,

autorisadíssims, com el *Còdex Vaticà*, com el *Còdex Alexandri*, etc. que són les grans fonts de consulta de tants de sabis-calops, protestants i catòlics, europeus i nort-americans, qui, creguent o no creguent, se passen la vida estudiant i discutint febresos lo que tot el mon admira com a paraula tradicional de Jesús de Nazaret, Deu i Homo vertader, Salvador dels homos i Fundador de l'Esglesia Catòlica, única fora de la qual no hi ha salvació.

RONDAIA DE MENORCA

Es tres germans (1)

Assò vol dir qu'eren tres germans qui van anar a servir al Rei a Mahó i es dia que lis donaren sa llicencia van partir a peu cap as Mercadal.

Com van arribar an aquet poble, estaven ja molt cançants i era ja dematinada, però encare feia fosca. Després de reposar una estona tornen partir ben alegres cap as Mitjorn: *Alavant, alavant*, com son devés es plans de Bini-failla, *tac* les compareix una bruixa i les diu:

—¿I aont anau tan alegres an aquestes hores?

—Mirau—van contestar ells—tots erem a servir al Rei; anit passada mus va donar sa llicencia i sense volè esperar més, anam a donar sa alegría a canostra.

—Si que hi estic contenta de que m'hagi dit sa veritat, per assò vos vui doná un dó per hom.

—¿Tu qu'ets de nom?—va dir an es majó des tres.

—Jo som de nom, Pere; va respondre ell.

—Idò jas, vataqui aquest *tuao*, i sempre que tenguis gana d'una cosa o s'altra només has de dir: *Tuao posa taula*; l'estens i tot d'una surtirà lo que tu desitgis.

—Gracies, gracies,—va dir ell.

—A Deu sien dades. I tú—preguntà an es segón—¿qu'ets de nom?

—Jo som Toni.

—Idò mira, vataqui aquet cordoncillo d'or i es dia que te'n vulguis anar a una banda o s'altra no ets de fer més que dir: *cordoncillet per la virtut que Deu t'ha dada dumos a tal punt*. I tot d'una serás tu i es que hi vulguin venir, allà avont tu voldrás.

—Bona cosa es assò—respongué ell—ja direu amb a que vos pug servir.

—¿I tú, qu'ets de nom?—va dir an es petit.

—Jo som de nom Andreu; va contestar ell.

Idò aquí tens una bosseta amb una pessa de quatre rals, i cada vegada que tregu's aquesta pessa n'hi quedarà un altra de ben iguala.

—Deu vos ho pagui—va dir ell.

Sa bruixa va desapareixe i en Pere, en Toni i N'Andreu; més contents que un ca amb un ós, se'n van anar as Mitjorn.

Ja podeu fer contes quina alegría tengueren a caseva com van venire qu'eren ben rics pe sa vida i que no havien de mestè fer més feina.

A's Mitjorn hi havia, allavores una senyora molt crica; dublé qu'entrava dins caseva no tornava surtir, i tot hu vullia per ella. Quant va sentir qu'aqueu germans tenien arreus tan bons ja no sabia com ho havia de fer per pendrer-los. I vol dir qu'un dia va passar en Pere quant ella estava a sa finestra baixa i el va cridar.

—Pere, o Pere,—li va dir—¿que no festetges?

—No encara, pero festetjaría si trobàs qui'm volgués.

—¿Que me vols a jo?

—Ja la vui, ja.

—Idò, podem comensar en na voler.

(1) Me lo va contar en Ramón Faies de Mitjorn-gran.

I d'aquell dia envant en Pere va festetjar sa Senyora, i feia gambes a sa finestra.

Des cap d'uns quants dies ella li diu:

—Pere, Pere; ets altres festetjants fan colque regalet a ses al·lotes i tu encara no m'en ets fet cap.

—¿I que vols que te regali?

—Mira me pots regalar *es tuao* que tens.

—¿Oh, assò es massa cosa!

—Ja veig que m'ho planys. Escolta, si no m'ho dus en tornà venir te tancaré sa finestra i no festetjaràs.

En Pere que ja estava ben enamorat, encara que li sabia greu donar li aquella pessa tan bona hi va arribar a consentir i li va dur.

—Mira—va dir ella com el tengué,—ara m'ets de regalar *es cordoncillo d'or*.

—No puc, porque no és meu; es d'en Toni.

—Si tu vols l'hi pendràs; i si no m'el dus, no hi ha pò que festetgem mes, te tancaré sa porta de sa finestra.

En Pere, tot motxu s'en va a caseua i sense temer-s'en en Toni, li pren *es cordoncillo d'or* i el du a s'al·lota, i ella ben contenta com va veure que'n treia tot lo que volia d'aquell bergant.

Ensoldemà a vespre li torna dir:

—Mira, Pere, m'ets d'anà a dur sa *bosseta des quatre rals* sino's fora festetjar.

—Però i noltrus mos quedarem sensa res!—respongué en Pere—I llavò, qu' es de n'Andreu.

—Mira, ¿que no's igual tenir-ho jo, que voltrus? I n'Andreu no hu sabrà si jo la teng, se pensarà que l'ha perduda.

En Pere, hi pensà un poc i as cap darré hi allargà es coll.

Li du sa *bosseta des quatre rals* i segueixen festetjant.

Prest, ella li mou raons i més raons, i no va està en posa fins que li va dar carabassa i li tanca sa finestra.

Quant ell va pensar en sang freda, lo que li havia passat no se'n podia donar raó.

—¿Vés que faig, ara,—deia ell,—sensa *es tuao*, ni *es cordoncillo* ni sa *bosseta* ni al·lota! No me queda més remei que llogar-me per guanyarme la vida. S'en va a ca'l Rectó i li diu:

—Senyó Rectó, ¿no hauria de mesté un criat?

—Sí; ahí s'en va anar es que tenia i ximateix en via de cercar un. Si mos avenim pots quedar. ¿Qu'ets de guanyar?

—Coranta lliures. menjat i begut.

—Idò pots quedar si vols.

—Idò, què.

El Rectó li diu ses feines que hauria de fer allà, li mostra tota la casa i després el menà dins s'ort.

El Rectó tenia s'ort molt gran; i dins s'ort hi havia un ranxu de pereres ben carregades de peres madures. Els-e va mostrar an En Pere i li digué.

—¿Vés tots aquestes pereres? De totes en pots menjar tantes com en vulguis, però no'n toquis cap d'aquestes dues, que te sabrà greu.

—No tengui ansia—va dir ell.

Pero així qu'el Rectó'l va deixar, comensà a mirar-se ses peres i pensà:

—¿Saps que hu son de pulides aque-lles! ¿I que deuen tenir que no's poren menjar? ¡Tant grosses com son! Ja hu veurem; jo les tast.

Estira una branca d'aquelles dues pereres, ne basta una, li clava ses dents i *crac*, li surt una banya an es front, tan grossa i revullada qui li arribava pe s'endret des pits.

—¡Assò si qu'es gros!—va pensar ell—i ara com heu feré?

Assò es un castig. Mes m'en mes-resc.

Afrontat de presentar-se davant es Rectó. se'n va anar a devall una perera de ses altres, i li va venir tant be que hi havia una pera a una branca

baixa, l'agafa, li dona mols i puf, li va caure sa banya.

—Bé va assò!— digué—si qu'aprofitarà sa llissó.

Mentrestant sa Senyora per pò de que no li tornassin pendre aquells arreus qu'en Pere li havia duits havia agafat es cordoncillo i havia dit:—*Cordoncillet d'or per la virtut que Deu t'ha dada que siguem as Mercadal.*

I al punt varen esser as Mercadal i va cercar casa per viure-hi.

En Pere hu va sebre i ¿que fa? agafa dos penés, els umpl un de peres d'aquelles que treien banyes i s'altra de ses bones i toca cap as Mercadal vestit de pagès.

Arriba i se posa a sa plassa. Va esperar que passàs sa senyora i es posà a cridar: Ala qui me compra peres bones i baratu, ala qui me'n compra.

—¿Qu'es que duis?— digué sa Senyora.

—Peres pulides.

—Sí que hu son pulides! ¿I a quant les veneu?

—Sols que me les prengui totes, li donaré tot es paner per quatre sous.

—¡Oh que son de baratu! les vui totes.

Pren es pané i s'el endú a caseua, i diu a ses criades.

—Jau, retirau aquet pané de peres, que jo m'en vaig a Missa. ¡No'n toqueu cap!

Així que sa senyora va essè a Missa una de ses criades, mentres s'altra erà as forn, agafa una pera per menjar-se-la d'amagat, li pega mols i vol dir que *crac* li surt una banya an es front, gruixada i llarga.

—¡Ai mu mare! ¡Sí que l'he feta bona!— digué.

Tira sa pera per'lla en mig i arranca de corre a amagar-se devall es llit.

D'es cap d'una estoneta arriba s'altra criada que venia des forn i així que veu sa pera per allà en mig, l'aixeca i diu:

—¡Mirau, haver tirada aquesta pera. ¡Vès si sa senyora la veu! No, i està encetada: val més que no hu vegi' idò. Me la menjaré.

Li dona mols, i *crac* una banya an es front.

—Ai, mesquina de mi!— digué quant se va veure amb sa gran banyota. —Jo estic afrontada!

Tira sa pera p'en terra i acurrents s'en va a devall es llit.

Dins una estona arriba sa senyora de Missa i així qu'entra i troba sa pera p'en mig, diu:

—Ja me l'han feta! S'hauràn menjat ses peres. I encara han tingut barra de tirar-ne d'encetades per aquí enterra.

Si que fan ses porgueres grasses. Se coneix que no les han de pagar.

S'en va a sa cuina per rentar sa pera, i així que la té neta, li clava ses dents i *crac* li surtí també una banya grossa an es front.

—¡Ai mu mare! ¿i qu'es assò? ¿O devia essè qu'aquesta pera estava enverenada? Trob que si'n menjàs un altra se llevaria.

N'agafa un altra de dins es pané, li dona mols i *crac* li surt un altra banya. Llavo si que hi va està enfadada. S'estirava ses banyes per veure si s'els-e rabassaria pero ¡cà! ¡que hi estaven de fortes! Cerca ses criades i com totes tres se van veure amb ses banyes ja hu podeu pensar si'n feien de crits i estabó. Be'n provaven de coses, però en res trobaven remei.

En Pere que ja se va pensà lo que succeiria, va espréme ses peres bones, en va umplir un botilet des suc, se vesteix de frare i va fé crida, que hi havia un frare que per la virtut de Deu sabia curar tota casta de malaltia; i heu de contar que hu va ser de bona hora i el van envià a demanar a ca sa Senyora.

S'en hi va i així qu'arriba ja li demanen si sabrà llevar-lis ses banyes.

—Oh si que se poden llevar, però

vostès han d'estar ben netes de conciencia, s'han de ben confessar, i si deixen cap mentideta de res, no se llevaràn—va di es frare.

Ses criades no hi van haver de pensar gaire. Comensen a confessar-se amb en Pere i aquet se posa un poc de suc de pera dins sa mà les toca sa banya i puf tot d'una lis van caure.

Sa senyora, com veu que ses criades ja no'n tenen, també hi va que se vol confessà.

Comensà a dir tot lu que tenia però deixava lo melló.

—¿Que te res que no signi seu? deia es frare.

—No pare, contestava ella.

—No, ell cosa deu tenir, ses banyes no burinen gens.

Podeu pensar quins contes devia fer ella com veia que ses banyes no's movien. No gosava dir-ho que tingués ets arreus d'en Pere però com va veure que ses banyes de cap manera s'en anaven, hu va haver de dir per forza.

—Miri—va dir—Jo teng un *tuaoó*, un cordoncillo d'or i una bosseta de quatre rals que son de mal just, perque les vaig pendre a s'animator.

—Veu—respongué es frare—ja burinen un poc ses banyes.

Per assò, si aquets arreus son de mal just m'els ha de donar, i estigui segura que si m'els-e dona li cauràn.

Be n'hi sabia de greu, però ¡quin remei! Va haver de dur aquells arreus an es frare, i quant aquet les va tenir, li posa un poc de suc de pera i ses bayues tot d'una pupuf li cauen totes dues d'una vegada.

—Ja e'tàs absoluta—digué en Pere llevant-se es vestit—però ets de sebre que no som tal frare, sino que som en Pere qu'he tengut per recobrà lo que'm vas pendre, i ja hu teng.

En Pere s'en va tornà amb aquells arreus cap as Mitjorn i va donar an Andreu i an Antoni es que'ls havia prês i tots tres van viure feliços fins que's van murir; i qui no hu creu ja sab que li toca, anar'ho a cercar.

Andreu FERRER GINART

Comentarios

15

¿Deu mana que se fassin guerres?

Segons el Sr. Rullán de Sóller, Deu domés prohibeix matar a la menuda. Entesa sa Lei de Deu a lo Sr. Rullán, un homo no pot matar un altre homo; are si una multitut se tira contra un altre multitut, si un poble s'aixeca contre un altra poble i s'arma una gran guerra avón se fassin milenars i milenars de víctimes, això sempre agrada an aquell Deu que antigament va manar sa guerra contra els madianites. ¡A idò! Per entendre ses coses així, tan equivocadament, tan a lo Sr. Rullán, aquest homonet s'indigna contra Deu i li diu unes cosotes que escarrufen. «Haceos, pues, la guerra»—esclama a lo millor de sa seua vomitada—*destruïos, grandes naciones, que el Jehová de Moisés, el del monte Sinaí, el que nos dió la Ley, ordenó la guerra sin cuartel, según la Biblia. ¡Si sería alemán aquel buen Señor!* Se coneix que aquest D. Jaume Rullán té es pern d'alt que mescla i es necessari que li ajudem a compondre-lo.

¿D'avón ha tret, estimadíssim D. Jaume, que Deu aprova totes ses guerres? ¿Perque Deu va ordenar que es seu poble lluitàs contra els madianites ja dedueix V. que totes ses guerres tenen s'aprovació del Cel? ¡Ja hi va calçat per algo, Sr. Rullán! ¿I això li cab dins sa closca? ¡Vaja un caperrot que passetja! No, Sr. Rullán, Deu no aprova totes ses guerres. St. Tomás que, hi va cremar més oli que V. en s'estudi de sa Lei de Deu i que tenia es cap s'airet més ubert que V. per entendre ses coses, senyala tres condicions perque una guerra sia honesta i per consi-

guient lícita devant Deu. ¿Que el molestare, Sr. Rullán si les hi anomèn an aquestes condicions? Perque una guerra sia honesta és necessari: *Primer* que la mogui s'autoritat suprema. No pertany a un particular mouer-la, perque aquest sempre té superiors encarregats de vel·lar p'els seus drets i ademés li falta autoritat per convocar els qui han de prendre part en sa guerra. *Segón* que hi hagi causa justa i necessari (com seria sa defen-a dels bens o de ses vides dels súbdits contra una agressió dels inemics, sa reparació d'un dany greu que els contraris haguessen ocasionat i no volguessen remediari, etc). *Tercer* que se fassi amb rectitut d'intenció Matar per matar, fer mal per venjança, destruir per dominar... tot això faria deshonesta una guerra. Per tant, Sr. Rullán, abans de declarar guerra a una nació se deu haver de tenir es convenciment de que no hi ha més remei que ses armes per lograr que aquesta nació pagui es mal que ha fet. Ademés, si se comença sa guerra, no se pot fer més dany que es necessari per alcançar lo que és just. No és lícit matar voluntariament ni fer mal algún an el innocents. No es lícit posar en práctica medis deshonestes. Etc. etc. etc. Tots aquets emperòns posa sa Lei de Deu an els que volen comensar una guerra. ¿I encare se'n vendrà V. a dir que Deu «ordenó la guerra sin cuartel» i el tractarà així com el tracta? Sr. Rullán: ¿vol un consel d'amic? Ja que no s'empegueix de passar per un blasfem al manco que s'empeguesqui de fer es paper ridícul que fa volguent donar llissóns an el Senyor de tot lo món. ¿Que no compren que tret d'un quern de lectors de «El Pueblo» tots els demés homonats de dóna s'han de riure de V.?

¿Com no-hu compren an això?

16

En Rullán i els escapularis

D. Jaume Rullán de Sóller és homo que ha estat a guerra i més valdria que no-hi hagués estat; perque heu de pensar i creure que aquella guerra li va fer perdre sa fe. ¡Pobre Rullán! ¡Que hu és de desgraciad! Allà avón molts, moltíssims aprenen a esser bons cristians, com se veu en sa guerra actual, ell, el desgraciad Rullán e-hi pert sa fe que tenia. ¿No és ver que fa llástima aquest senyor Rullán? ¿I que vos pensau an a que dona sa culpa d'haver perduda sa fe? Idò a un parei de coses que mal me toc xuia si tenen mica de força contra sa fe. Una d'elles és que el Sr. Rullán duia un escapulari i amb tot i amb això va sortir mal parat d'una batalla. ¡Quina cosa més natural que perdre sa fe vegent que s'escapulari no'l treia de tot perill! Aquest és es raonament del Sr. Rullán. «De la fiesta—diu—salí con una contusión que me obligó a dejar lapartida... y miré con recelo el escapulario» De modo que ja-hu sabeu tots els que duis escapularis. En pic que vos ne succeesqui qualquna d'esgarrada, que vos fesseu un tai, que caiguen d'una figura o que vos pegui un mal de caixa fort, ja li poreu dir arreveure a se vostra fe. Així hu ensenya es gran caperrot de Sóller, l'insigne, el celeberrim D. Jaume Rullán i Frau. ¡Que hu és d'endiòt aquest homo! ¿I quant ha dit l'Esglesia que els que duven escapulari no poren patir ni morir?

17

Un argment que tira d'esquena de riaies que fa

Contra sa Fe presenta el Sr. Rullán un altre argument; i és es fet (m'estim mes creure-hu que anar-ho a cercar) de que a sa guerra des carlistes hi havia dos capellans que mataven i calaven foc i destruien ferro carrils i fins i tot me pens que se menjaven els carabinieri de sis en sis amb sos fusells motxiles i polaines. Eren dos capellans que no se feien escrípol de cometre cualsevol barbaridat. Naturalment;

quant el Sr. Rullán va veure ses meravelles que sabien fer aquests dos *amigos*, va caure de s'ase i va resoldre perdre sa fe. ¿Tal volta és decent creure en cap punt de sa Relligió Católica essent així que hi ha capellans que quant van a la guerra fan més mal que sa gelada? Així raciocina el Sr. Rullán de Sóller. ¡Bé, homo, Sr. Rullán! Trob que es director des gran rotatiu de sa vall de ses taronges, que es director de *El Pueblo*, perdrá sa má drete es dia que'l perdrá a V. de vista. Perque ¡ell sab que se'n desfá de polit V. per fer un argument! ¡Aquest sobre els dos capellans de sa guerra carlista tira d'esquena... de riaies que fa. ¡Vol se fer trons, Sr. Rullán! ¿I que no veu que això que conta no te gens de força contra sa Fe? Si sa Fe ensenyás a robar i a calar foc i a fer barrabassades tendria V. un gran motiu per abandonar-la. Pero ¿i quant sa Fe ha dit an els capellans ni a nigú que fessen barbaridats? Es qui se porta malament sia qui sia, s'hi porta a pesar de sa Fe. Sa Fe ensenya sa veritat, sa rectitut, s'honradès, tot lo que és bo i tot lo que és sant. Sa Fe recrimina tot lo que está mal fet i condemna els actes dolents tant si los fa un capellà com si los fa un frare. De manera, Sr. Rullán, que encare que a sa guerra dels carlistes hi hagués dos capellans que cometsen es cordoncillo d'iniquitats que V. los penja, no per això sa Fe Católica pert res de lo que Deu li va donar. A pesar de totes ses miseries dels homos, ella romàn pura, santa, immaculada, única que mos pot obrir ses portes del Cel. ¿E-hu entèn, Sr. Rullán de Sóller?

18

Projecte d'un monument an el Sr Rullán

Diu el Sr. Rullán que li feien moltes de riaies els jaumistes i clericals de Sóller quant feien espants i se queixaven de sa cremadissa que feren els revolucionaris de sa setmana trágica. ¿I que vos pensau per que era que an el Sr. Rullán li feien tantes de riaies aquells jaumistes i clericals? Idò perque los espantava s'obra «de unos niños de tela que de la misa no sabian la mitad» ¡Ja és bo de veure! Si els revolucionaris de Barcelona haguessen sabut tota sa missa com ella la sab, és ben segú que sa setmana trágica de Barcelona hauria resultat una revolucionassa com no'n registra s'istoria. Així e-hu ve a dir el Sr. Rullán quant exclama: «¡Oh, si nosotros hubiéramos tenido la dinamita!» ¿I que pretén, Sr. Rullán, amb aquesta bravatjera de gran revolucionari? ¿Que al manco va darrera que li aixequin un monument com an En Ferrer i Guardia? Si té ganes d'això que hu digui. A s'estació telegráfica de Muleta hi ha un palo ben gruixat i ben alt. Vosté s'hi podria asseure a's cap d'amunt i els admiradors amb que conta se cuidarien de fer posar aquesta inscripció o una continal:

SOL DE LA GRESCA HISPANA SIN SEGUNDO, EL INSIGNE RULLÁN AQUÍ VEGETA, PAZ Y DESCANSO OFRÉCELE MULETA, CORONA «EL PUEBLO», ADMIRACIÓN EL (MUNDO).

Altars, capelles i temples

V

Iglesia de St. Bartomeu de Son Rapinya

Els vesins dels establiments de *Son Llull a Son Rapinya*, veinats de *Son Quint* y de *Son Serra*, acudíen a l'oratori de Sant Antoniet de Padua que, an aquest darrer redol de cases havia alsat devers l'any 1840 un senyó maltés (D. Angel Bussutil), refugiat a Mallorca, despres d'haver perdut un bras a la guerra amb els inglesos.

Dit oratori, centre d'una casa a l'italiana, que ell habitava, estava interiorment decorat amb columnetes d'orde jònic, estucades blanques, amb capitells daurats; jaspeats els baixos i gornisa;

celras i mitjos punts amb vidrieres; un replà davant el portal amb balcons i pedrissos a cada banda i dues columnes emmaessades, fent un pòrtic, i part-damunt un rellotge de sol i una creu per cucula.

A l'altar hi havia la Mare de Deu i St. Antoni de Padua, i a ses capelletes laterals un St. Cristó, procedent dels Teatins de Ciutat, (a) i una Puríssima de talla; i d'avora el portal dues pintures: la Sagrada Família (còpia d'En Muntaner) i Sant Angel Carmelita, patró del devot fundador, per lo qual tothom li deia *Ca-don Angel*.

Durant el colera i llavò la *Febre groga*, mort ja aquell benefactor, posaren *Reserva* an aqueix Oratori; però la seua poca cabuda, encara que el Bisbe el declarà públic, feu venir l'idea d'alsar una esglesia que pogués satisfer les necessitats religioses d'aquell vesindari (b).

Una volta resolt alsar dit religiós edifici, se constituí una *Obreria*, intervenint-hi, com principals, el Senyor D. Jofet Quint Zafortesa, qui cedí el solar davant la casa d'aquella possessió; i a mi, com veïnat de més prop (c) me cridaren per estudiar el pla del nou temple que dedicavem an el gloriós Sant Bartomeu en raó de que sa festa cau dins l'agost, temps de sortir els ciutadans a fora-porta a pasar-hi l'estiu.

Examinat el pla, merescut l'aprovació, si bé els poc coratjosos lo trobaren massa gran; però el Sr. Zafortesa i jo los férem veure que, si a primera vista aquella esglesia en projecte semblava massa gran, amb el temps encara resultaria petita perque la població creixeria, i així va succeir.

Amb l'idea d'obtenir una construcció econòmica, vaig adoptar la mamposteria, carejada per parets i rafes, el pedreny obrat, marès del *Coll d'En Rebassa* p'els arcs i voltes, el de la Font Santa per cantonades, i el trossam de ses pedreres per reblir arreu, que'l mos cedí son propietari D. Rafel Blanes.

Per les columnes interiors captàrem i mos regalaren les que havian sostingut la volta de la *Porta des Moll*, vella.

Més vaig aprofitar un portal gòtic vell de l'antiga Casa de *Ca'l Reguer* de Ciutat que era anat a parar a *Benidat*; més, una clau del claustre de les *Monges de la Misericordia*; més una *Mare de Deu de la Pietat*, esvrellada, que estava dalt el portal del cementeri d'Inca (d) i jeia dins la tafona de sa Rectoria; més, una altra *Mare de Deu* amb el Minyonet Jesús, que procedia del portal del refetó de Montí-Sion de Ciutat, més, el Campanaret de l'*Oratori de la Pau*, d'aquesta meiteixa ciutat (e).

Y per últim, per gestions de l'*Obreria*, també mos cediren el retaule de fusta de l'abolida *Sala i Gremi dels Carnicers*, amb St. Bartomeu St. An-

(a) Havia alsat aquell difici D. Juan Sureña (primer arquitecte examinat, a Mallorca) amb auxili de mon pare, i havia pintat *afresco* les parets exteriors D. Josef Parietti: (al cel sien tots ells.)

(b) El *Cèlebre Trinitari* exclaustre, P. Ferrer, l'any del terratremol (1851) que jo tenia vuit anys, deia missa a *So'n Serra*, i just davant, ocupavan la casa que feu mon avi patern, i que tenien llogada, els avis de mon condexble Guillem Ferragut Notari, de la Cúria eclesiàstica.

(c) La casa de ma família estava entre *Ca-don Angel* i dita possessió. Componian dita *Obreria*, a més del dit propietari el M. I. Sr. D. Teodor Alcover, Degà i Vicari General, Mn. Ignaci Veger, beneficiat de Sta. Eularia de Palma D. Gaitá Puerto, (pare del qui fou Capella de les Germanetes i ara és Canonge d. Oriola), els senyors D. Luis Santsimon i D. Joan Burgues Zafortera, D. Antoni Reus advocat, el patró Joan Bosch i altres, habitants d'aquells casals.

(d) La descobrirem Mos. Joan Lladó, al cel sia; mon amic coral, amb qui vaig replegar moltes antiguedats d'art religiós, que serviren de base, an el *Museu arqueologic Lullá*.

(e) El me cedí mon amic i Joan Gonzalez Constant, que vivia a la casa allà edificada.

toni de Viana i St. Miquel Coronat per l'escut d'aquell Gremi, (f), tots pintats damunt post.

A forsa de forses i amb l'ajuda del Sr. Zafortesa, vaig lograr que l'esglesia quedàs aïllada amb una petita plassa unida an el camí públic.

No vaig poder ginyar la gent que comandava d'aquella obra que fésem casa p'el Capellà ni per l'escola que havien de servir an aquella esglesia; sols consentiren a fer un depòsit d'aigua devall el Presbiteri i una mica de corral darrera; i això que el qui cedia, el solar, me deia que prenguésem terreny abastament, i sols demanava que li posàssem el seu escut d'armes; i le hi posèrem a la clau de l'abside; pues a la clau del creuer hi posèrem el bust de St. Bartomeu.

S'havia d'extendre un acte de fundació de patronat a favor de la família Zafortesa, però se morí D. Josef sens haver fet res.

He dit que aquella construcció volgueren que fos la més breu i econòmica i per això vaig suprimir els porxos, posant la teulada dalt mitjans encarrerons, sense llenyamades (g).

An el portal major, dalt la llinda volia posar, de fusa de ferro per defensar-la de les pedres de l'al·lotea, l'imatge de Sant Bartomeu, abans d'acabar la senzillissim ornamentació (h) de ses arquivoltes ojivals de mares; però desconfii de veure-hu acabat, ja que, per fer-hi posar las ferramentes de ses portes, projectades *ad hoc*, me costà pena; i no férem poc de lograr uniformitat en los retaules laterals; seguint el patró que los vaig donar. Tant sols a l'altar de *Mare de Deu de la Cova Santa*, projectada per mon deixeble D. Guillem Puig, a costes de Mossen Juan Rouset, adoptaren un altre estil. Precisament allà on jo tenia projectada l'entrada a la Capella de l'Eucaristia que amb el temps pot ser un engrandiment d'aquella esglesia, únic possible.

Però, l'experiencia m'ha ensenyat que a Mallorca, beneit un oratori públic, qualsevol devot, si ho paga, creu tenir dret a alsarse director tècnic per acabar i millorar tot l'edifici (i) i gràcies si se posa en mans d'artistes i no d'aficionats.

Per aquesta esglesia dues devotes persones havien pagades ses imatges del *Cor de Jesus* i de *l'Imaculada*, una a cada banda del altar major. Passats alguns anys, altres benefactors han substituïts els primers retaules pintats amb altres figures d'embaum. Tal volta estaven millor...! Al cel sia l'ànima de Reverendíssim Sr. Don Pere J. Campins Bisbe de Mallorca; Amb el seu superior, criteri he tenguda l'honra de ilustrarme relativament els edificis religiosos, construïts a Mallorca, durant són gloriós Episcopat.

Me mancava consignar que p'el setembre de 1880 emitirem cent obligacions de 100 pesetes amortisables.... però en la primra junta que tenguerem, jo vaig dar per amortisades les meues, demostrant-me satisfet amb l'obsequi de cinquanta duros que dita junta agrada me regalava. P'els demés senyors de la *Junta-Obreria* m'imitaren.

BARTOMEU FERRÀ.

La Mare de Deu de la pau

Oh gentilíssima ermitana qui lluny de pobles habitau! Demunt l'ermita soberana sou la divina tramontana que cap amunt tothom guiau. Sentiu la brisa que s'acosta. Ve de la plana sorrident qu'a vostros peus s'estén aposta,

(f) Un bou amb un tayant.

(g) Així com jo l'avia vist usat a l'esglesia de Snt. Tomas de Vilanova a Valencia que quant jo estudiava, esbucàren; tenia les voltes pintades del célebre *Dominiquino*, si mal no recort.

(h) Guard ses plantilles.

morint, morint fins a la costa blanca d'arena, de Ponent.

Allà san Jordi us donaria sa terra blanca de molins, que d'aquí dalt, apar que sia un gran planté de flor d'un dia, molt mes petit, com mes endins.

Baix d'aquell cel de primavera, tot par qu'exhali bona oló: desde la gaia aufabaguera fins al cap-blau de la vorera i al card humil del garrigó.

¿Voleu la fruita primerenca de l'esplanada resplendent? Per Vos allà una terra's trenca, per Vos se llaura i se marjenca; no us mancarà gentil present:

Tal com la boca sens paraula del infantó que vos vetx dú, serà'l vermei brancó de fraula, que portaré per vostra taula, tot d'una que serà madú.

Passada l'horta sempre bella, per allà lluny, veis el mar blau: d'allà cada any ve l'oronella que fa aqueix niu dins la capella cantantvos mots d'un salm de pau.

¿Veis mes aprop com vos adora la llar amb son vetust molí? Té una blatera segadora: si colque dia e-us cal, Senyora, baixar a l'horta, veniu-hi.

La retxa blava que's destria, no molt enfora, es el piná; tan bon està hi fa tot lo dia, qu'els pins e-hi cantan d'alegría i jo, si hi vatx, no gos torná

El sol ja es post dins la mar brava i els fumerals ja treven fum, si dins la nit se devel·lava vostra gentil pupila blava, just allà baix veureu un llum;

i sentireu la cançó pura de xebal·lins i de mussols que fins a l'alta nit perdura; beneit-hó desde l'altura, perque es l'amor que la planura vos canta al só de picarols.

7. CALAFAT pre.

Frases mallorquines cristianes

Jo no som Deu

Quant una persona és interrogada sobre un asunto que no pot sabre, o li pregunten coses que estàn part-damunt la seva intel·ligencia, sol respondre amb aquesta frase.

El seu sentit és ben cristià. Es la confessió sencera i espontania de l'omniscencia de Deu, al meteix temps que feim avinent lo limitat de nostros coneixements.

Mereixeria que Deu el castigàs

Aqueixa és l'expressió que surt quant se parla de les mal·fectes i abusos de sa divina misericordia que haja fet qualcú.

Es la confessió al meteix temps que de la misericordia i paciencia de Deu en vers dels provocadors de sa divina Justicia, del Deu Remunerador, com-e Jutge suprem, qui dona premis als bons i càstig an els mals.

Tot Deu o tot Cristó

Son aquestes expressions d'universalitat que s'usen en lloc de dir: *Tot-hom*.

Deu diu: floriràs pero no granaràs

Quant se parla per exemple, d'una persona que du negoci i al pareixer, prospera i grana, i de sobte se descubreix el mal maneig en ell; o d'una persona que mostra tenir moltes riqueses (sabent que son mal adquirides), i Deu li envia un soscaire, sol el poble mallorquí veure-hi la mà de Deu, i tot d'una té la frase aquesta. *Deu diu: Floriràs però no granaràs*; o també: *Deu diu: fins aquí arribaràs més enviant no passaràs*. Com si diguésem: Deu vol que se prosperi, però lilegítimament, no patint la justicia, no valent-se d'embutis, de mala administració; i per lo tant no deixa granar el brí que pareixia pujava polent faltant-li la verdadera vida, la saba vivificant que li devia dar forsa per arribar a terme.

Que Deu les mos dó santes i alegres

Es el brindis cristià per felicitar-mos en les festes anyals de Nadal i Pasco. ¡Que és d'oportú el santes ans dels alegres, puis no desconeixien els nostros avis que la verdadera alegría no's troba sino en la puresa i santedat de vida.

Deu mos dó un bon principi i un bon fi d'any i axí com l'hem vist comensà que 'l vegem aca bar.

Això és lo que diuen al comensar l'any dou en que se veu el desitj d'emplenar-nos an el servici de Deu, i de tenir bons dies, plens de Deu i de la seva gracia. També diuen: *Any nou vida nova*, per animar-nos a proseguir el camí de Deu amb noves forses i entusiasmes.

No 's mou la fulla de l'arbre senza la voluntat de Deu.

Deim per denotar que tot està encaminat a un fi, empès per sa divina Providencia; expressió per la qual atribuim tots els sucessos a Deu i no a sa casualitat, perque si de part nostra ho son, de part de Deu son ben pensats y dirigits.

Deu hi dó la maina

Solen dir al acabar de batre fent una creu damunt el grà. També ho solen dir després de pastar i en moltes altres ocasions.

Si no n'hagués de dar compte a Deu..

Usada com intergecció per denotar que's conté l'enfado o la venjansa per por del compte que després hauria de dar a Deu. A voltes diuen: *¡No se quin Deu me deté!*

A Deu me comàn

Diu un quant per primera volta menja d'una fruita o de coses que no ha vistes mai; i també quant un veu coses noves.

Es com una especi de fuita a Deu baix de sa protecció, perque li fassi profit allò que per primera vegada menja o veu.

El Bon Jesús t' ho perdón

Amb aquesta expressió se significa que no's pretén satisfacció del dany o injuria rebuda, sinó més be que trobi perdó davant de Jesús.

Secció local

Dia 4 arribà a Manacor, per Prior del Convent des Dominics, el Rt. P. Manuel Montoto.

Dia 7 es congregants marians de Sant Llorenç visitaren els de sa Milicia Angélica de Manacor, aquests; juntament amb els al·lots-guaites, los reberen a la sortida del poble, i tots plegats arribaren an es convent aón va esser esposat el Santíssim, resaren una estació i, sortits de l'iglesia, foren obsequia's amb una funció de cine.

Hem rebut sa noticia de que Mn. Pere Domenge Pre. de Manacor, ha estat nomenat Rector de la parroquia de Vila, provincia de Sta. Fé.

Aquest Març sembla qu'ha tornat loco: un cop neu, s'altre calabruix, i tanta sort que entre i entre ha brusquetjat perque, si no, els amatlès ho haguessen pagat encare que no mos porem donar per segurs.

Per Manacó ses faveres tenres tenen poi; jo no sé que serà en trobar-mos dins s'Abril. Un amic s'altra diassa me deia que de ses deu plagues d'Egipte ne teniem set, i casi tenia raó.

Dimecres passat es tren de les quatre i mitja encloué de casta forta un jove que no sabem si caigué o se tirá demunt sa via.